

Innst. S. nr. 112

(2001-2002)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Inge Ryan om opprettelse av et nytt næringsutviklingsfond for næringsfattige områder

Dokument nr. 8:36 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringa etablere et eget næringsutviklingsfond for næringsfattige områder for å bidra til å snu den negative befolkningsutviklinga i disse områdene."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fosslie og Aud Gaundal, fra Høyre, Silja Ekeland, Ivar Kristiansen og Michael Momyr, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Olaf Gjedrem og May-Helen Mølvær Grimstad, og fra Senterpartiet, Marit Arnstad, viser til Stortingets gjentatte vedtak om at regionalpolitikkenes primære mål skal være å opprettholde bosettingsmønsteret. Likevel er det et faktum at nesten halvparten av landets kommuner har nedgang i folketallet de siste 20 år. Denne trenden er sammensatt, og skyldes blant annet at folk ikke finner arbeid i næringsfattige områder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til forslag fra stortingsrepresentant Inge Ryan i Dokument nr. 8:36 (2001-2002) der det fremmes forslag om et nytt næringsutviklingsfond for næringsfattige områder. Disse medlemmer viser til at det pr. i dag er tre statlige/halvstatlige egenkapitalordninger som skal ivareta risikokapitalen til

næringslivet. Disse er såkornordningen, SND Invest AS og Statens Investeringselskap. Såkornfondene skal sørge for risikokapital som investeres i nye virksomheter frem til virksomheten gir inntekter. I tillegg yter SND risikolån til næringsvirksomhet i distriktene.

Disse medlemmer er oppmerksom på at likviditeten i markedet har gått kraftig ned de siste to årene. Disse medlemmer er bekymret for næringsvirksomheten i distriktene, som i tillegg til den lave likviditeten i markedet, har mindre tilgang til det private kapitalmarkedet enn bedrifter i sentrale strøk. Disse medlemmer viser til at Nærings- og handelsdepartementet i år gjennomfører en gjennomgang av offentlig finansierte virkemidler overfor næringslivet. Gjennomgangen gjøres med sikte på ytterligere målretting av virkemidlene til områder der behovet er størst, og med de virkemidler som har best måloppnåelse. Disse medlemmer har merket seg at departementet, i forbindelse med denne gjennomgangen, ser det som naturlig å vurdere Ryans forslag i Dokument nr. 8:36 (2001-2002). (Se vedlegg).

Disse medlemmer foreslår at Dokument nr. 8:36 (2001-2002) legges ved protokollen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen Bondevik II foretok sterke kutt i bevilgningene til SND i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2002. Disse medlemmer er av den oppfatning at dersom SND hadde fått beholde de bevilgninger som regjeringen Stoltenberg hadde foreslått, ville det vært mulig å ha en offensiv distriktspolitikk.

Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til de merknader som komiteens flertall (Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet) hadde i Budsjett-innst. S. nr. 8 (2001-2002) hvor komiteen sa følgende:

"Flertallet er bekymret over mangelen på ressurser til næringsutvikling i næringsfattige områder. Flertallet vil peke på at økt fraflytting blir konsekvensen dersom det ikke gjøres et krafttak på disse områdene."

Disse medlemmer mener at vi har de rette virkemidlene, men at budsjettene må økes og støtter derfor ikke forslaget om å opprette et eget næringsutviklingsfond.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke at behovet for et eget næringsutviklingsfond for næringsfattige områder er reelt. Disse medlemmer mener at det fremstår som både inkonsekvent og lite fremtidsrettet overfor distriktene å fjerne støtten til de kommunale næringsfondene samt å kutte i SND, slik Regjeringen har gjort ved siste budsjettbehandling.

Disse medlemmer påpeker at næringsstøtte til distrikter og bedrifter er fullt mulig innenfor de rammer som EØS-avtalen setter. I henhold til Procedural and Substantive Rules in the field of State Aid (1999) kan et slikt fond utarbeides innenfor følgende rammer: i) Det er ubegrensede midler å gi i fond som er rettet inn mot utvikling i form av for eksempel produktutvikling, prosessutvikling og design (side 47-48). ii) I henhold til *De minimis-regelen* kan hver bedrift motta frie midler begrenset oppad til 100 000 euro i samlet støtte over en treårsperiode (side 38). iii) Bedrifter med mindre enn 250 ansatte kan motta støtte som går 10-15 pst. ut over disse begrensningene (side 32).

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringa etablere et eget næringsutviklingsfond for næringsfattige områder for å bidra til å snu den negative befolkningsutviklinga i disse områdene."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Stortinget ber Regjeringa etablere et eget næringsutviklingsfond for næringsfattige områder for å bidra til å snu den negative befolkningsutviklinga i disse områdene.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:36 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentant Inge Ryan om opprettelse av et nytt næringsutviklingsfond for næringsfattige områder - vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 14. mars 2002

Olav Akselsen
leder

Silja Ekeland
ordfører

Ivar Kristiansen
sekretær

Vedlegg

Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 12. februar 2002

Dokument 8 forslag - Nytt næringsutviklingsfond for næringsfattige områder

Jeg viser til forslag fra stortingsrepresentant Inge Ryan i Dokument 8:36 (2001-2002) der Regjeringen bes om å etablere et nytt næringsutviklingsfond for næringsfattige områder.

I dag er det tre statlige/halvstatlige egenkapitalordninger som søker å ivareta behovet for risikokapital til næringslivet. Disse er såkornordningen, SND Invest AS og Statens Investeringselskap. I tillegg yter som kjent Statens nærings- og distriktsutviklingsfond risikolån til næringsvirksomhet i distriktene.

Såkornordningen bygger på et samspill mellom offentlig og privat kapital. Den består av fem regionale og et landsdekkende fond, START fondet. SND Invest AS investerer i hovedsak i vekstfasen av en bedrifts liv, noe senere enn der såkornfondene går inn. Det foregår en utredning i Nærings- og handelsdepartementet med tanke på salg av SND Invest AS til private eiere. Det nye investeringselskapet skal investere i privateide fond som igjen skal gå inn i enkeltbedrifter i en tidlig fase. Statens Investeringselskap er ikke i operativ drift enda, men de første investeringer forventes utført i løpet av våren 2002. Alle tre ordningene er nærmere beskrevet i vedlegget.

Vi er oppmerksom på det behovet som eksisterer for å tilføre næringslivet risikokapital.

Markedssituasjonen har det siste halvannet året vært preget av lav likviditet innen såkorn- og venturesegmentet. Dette har gitt såkornelskapene vanskeligheter med å få inn privat kapital samtidig som en ikke har fått solgt seg ut av eksisterende engasjement i den takt en hadde regnet med. Alt i alt har dette ført til at fondene ikke har fått økt kapitalgrunnlaget og fått frigjort

kapital til nye investeringer i det omfanget som har vært ønskelig.

Det er først og fremst i etableringsfasene hvor ideer utvikles og en bedrift står på spranget til kommersialisering vi har markedssvikt. Det er i slike tilfelle det kan være grunnlag for at myndighetene går inn med risikokapital. I stedet for å satse på et eget nytt næringsutviklingsfond for næringsfattige områder vil det trolig være mer hensiktsmessig å bygge videre på den modellen vi har med såkornfond, slik samarbeidspartiene har foreslått i Sem-erklæringen. Dette vil gi en sterk regional forankring og de forvaltningsmiljøene som er bygget opp, vil bli ivaretatt og bygget videre ut.

Nærings- og handelsdepartementet vil så snart som mulig etter den siste emisjonsrunden for såkornordningen er gjennomført 31. mars 2002, ta kontakt med fondene for drøfting av erfaringene med ordningen så langt. De områdene vi ønsker drøftet er fondenes geografiske og bransjemessige avgrensninger, fondenes størrelse og deres styringsmodeller herunder hvordan en har hatt nytte av kompetansen til private investorer. Synspunktene som kommer fram, vil danne grunnlaget for vurdering av såkornfondene som næringspolitisk virkemiddel.

Denne evalueringen av såkornordningen vil inngå i en bredere gjennomgang av virkemiddelapparatet som nå pågår, og som skal være ferdig til sommeren 2002. Utgangspunktet for gjennomgangen vil være alle typer direkte virkemidler overfor næringslivet så som tilskudd, lån, garantier, egenkapital, informasjon, rådgivning, infrastruktur og nettverk. Konklusjonene vil på egnet vis bli framlagt for Stortinget. Det vil være naturlig å vurdere Ryans forslag i Dokument 8:36 (2001-2002) i denne sammenheng.

Undervedlegg

1. SND Invest AS

1.1 Formål

Fra starten i 1993 var SND Invest AS egenkapitaldivisjonen i SND. Selskapet ble skilt ut fra SND og opprettet som eget selskap i 1998. Begrunnelsen for opprettelsen av egenkapitaldivisjonen var at man trengte et alternativ til lånefinansiering i nærings- og distriktsutviklingen. En egenkapitalordning har den fordel at den ikke har krav til løpende forrentning. Løpende forrentning er vanskelig i bedriftenes tidlige faser da likviditetsutviklingen nesten alltid er negativt. Den andre fordel med en egenkapitalordning er at man kan overføre relevant kompetanse til oppstartsbedrifter gjennom styrerepresentasjon. Det vurderes i dag å selge selskapet til private investorer.

Fra retningslinjer for SNDs landsdekkende virkemidler (som også gjelder for SND Invest AS) er følgende hentet:

1. "Egenkapitalordningen skal brukes til investeringer i aksjer i fortrinnsvis små og mellomstore bedrifter. Investeringene kan skje i så vel i nye som etablerte bedrifter innenfor all næringsvirksomhet med unntak av forsikring, finansieringsvirksomhet, rederivirksomhet, olje- og gassutvinning og offentlig forvaltnings- eller forretningsvirksomhet. Egenkapitalordningen kan også brukes til investering i ventureselskap som har klare forretningsmessige mål og som investerer i bedrifter innenfor de samme næringer som gjelder for SND. I den grad det er nødvendig for utviklingen av prosjek-

tene bør det legges vekt på at ventureselskapene har et langsiktig perspektiv på sine engasjementer og tilfører bedriftene kompetanse.

2. SND skal legge rent forretningsmessige hensyn til grunn for investeringsbeslutningene."

1.2 Investeringer

I dag er kapitalbasen på 2,6 mrd kroner, med fri likviditet på 1,2 mrd kroner. SND Invest AS er i dag landets største og ledende venturemiljø med fokus på små og mellomstore. Siden etableringen har selskapet investert mer enn 2,6 mrd. kroner i mer enn 260 bedrifter i alle landets fylker. Om man tar med private investorer er 8 mrd. kroner tilført disse bedriftene.

1.3 Lokalisering av investeringer

SND Invest AS foretok i 2000 en analyse av lokaliseringen av de bedriftene hvor selskapet har eierinteresser. Hovedtallene er referert nedenfor.

Med foretak¹ menes en juridisk enhet som i denne undersøkelsen er avgrenset til aksjeselskap (AS) eller almennaksjeselskap (ASA). En bedrift² er en lokalt avgrenset enhet hvor det hovedsakelig drives aktiviteter som faller innenfor en bestemt næringsgruppe. Når en næringsdrivende utøver virksomhet med ulik geografisk lokalisering, registreres det en bedrift for hver av dem. I en slik definisjon vil bedrifter kunne være datterselskap, hotell, oppdrettsanlegg, fiskebåt, reisebyrå og lignende.

1.3.1 Antall ansatte i porteføljebedrifter sett i forhold til andel av ansatte totalt pr fylke:

	Antall ansatte i portefølje- bedrifter til SND Invest AS	Andel ansatte pr fylke - SND Invest AS (%)	Andel av ansatte totalt i Norge (%)
Østfold	464	2,3	4,9
Akershus	2432	12,2	10,0
Oslo	2276	11,5	20,5
Hedmark	1357	6,8	2,9
Oppland	656	3,3	3,0
Buskerud	864	4,4	4,8
Vestfold	989	5,0	4,3
Telemark	707	3,6	3,2
Aust-Agder	192	1,1	1,9
Vest-Agder	1075	5,4	3,2
Rogaland	1804	9,1	9,7
Hordaland	1274	6,4	9,8
Sogn og Fjordane	469	2,4	2,0
Møre og Romsdal	883	4,4	5,0
Sør-Trøndelag	642	3,2	5,2
Nord-Trøndelag	354	1,8	1,9
Nordland	690	3,5	3,8
Troms	1217	6,1	2,6
Finnmark	1527	7,7	1,1
Samlet	19 872	100,0	100,0

Hvis en definerer SND Invest AS som *overinvestert/underinvestert* der hvor man har mer enn ett prosentpoeng flere/færre av de ansatte enn det prosentandel i forhold til landet som helhet skulle tilsi får man følgende resultat:

- SND Invest AS er *overinvestert* i Finnmark, Troms, Vest-Agder, Hedmark og Akershus.
- SND Invest AS har vært *nøytrale* i forhold til Nordland, Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Rogaland, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud og Oppland.
- SND Invest AS har *underinvestert* i Sør-Trøndelag, Hordaland, Oslo og Østfold.

¹ SSB, foretaksdefinisjon

² Bedriftsdefinisjon ihht Standard for næringsgruppering (SN 94), SSB

1.3.2 Antall porteføljebedrifter sett i forhold til antall bedrifter pr fylke:

	Antall porteføljebedrifter i SND Invest AS	Andel porteføljebedrifter pr fylke (%)	Antall bedrifter totalt i Norge	Andel av bedrifter totalt (%)
Østfold	21 (5)	3,1	6 605	4,8
Akershus	59 (27)	8,6	13 983	10,3
Oslo	75 (34)	10,9	26 362	19,3
Hedmark	37 (14)	5,4	4 145	3,0
Oppland	17 (6)	2,5	3 993	2,9
Buskerud	30 (12)	4,4	7 114	5,2
Vestfold	23 (7)	3,4	6 618	4,8
Telemark	23 (10)	3,4	4 174	3,1
Aust-Agder	11 (2)	1,6	2 557	1,9
Vest-Agder	19 (7)	2,8	4 358	3,2
Rogaland	37 (14)	5,4	10 547	7,7
Hordaland	62 (23)	9,1	12 616	9,3
Sogn og Fjordane	31 (1)	4,5	2 884	2,1
Møre og Romsdal	45 (8)	6,5	7 469	5,5
Sør-Trøndelag	46 (23)	6,7	7 272	5,3
Nord-Trøndelag	25 (5)	3,6	3 071	2,3
Nordland	50 (7)	7,3	6 440	4,7
Troms	29 (15)	4,2	4 138	3,0
Finnmark	45 (26)	6,6	2 099	1,5
Samlet	685 (246)	100,0	136 345	100,0

Tall i parentes viser antall foretak. Foretak er registrert etter fylket hvor hovedkontoret ligger. Sogn og Fjordane har bare et "SND Invest AS foretak" registrert, men hele 31 bedrifter. Dette henger sammen med at Fjord Seafood er registrert i Nordland, men har mye av sin virksomhet i Sogn og Fjordane.

Hvis en definerer SND Invest AS som *overinvestert/underinvestert* der hvor man har mer enn ett prosentpoeng flere/færre av de bedriftene enn det prosentandel i forhold til landet som helhet skulle tilsi får man følgende resultat:

- SND Invest AS er *overinvestert* i Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane og Hedmark.
- SND Invest AS har vært *nøytrale* i forhold til Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Buskerud og Oppland.
- SND Invest AS har *underinvestert* i Rogaland, Vestfold, Oslo, Akershus og Østfold.

2. Såkornordningen

2.1 Formål

Hensikten med såkornkapitalfondene er å få aktive eiere til å ta mer risiko enn de vanligvis gjør. Såkornfondene skal gå inn i risikoprojekter med stort verdiskapingspotensial. Prosjektene skal være i en tidlig fase hvor det ordinært er vanskelig å oppnå finansiering i egenkapitalmarkedet. Ordningen skal søke å fange opp slike prosjekter uavhengig av hvor de er initiert. Målet er å tilføre disse prosjektene en kombinasjon av tålmodig kapital og relevant kompetanse. Staten, gjennom SND, yter ansvarlig lån til fondene for

samme beløp som de private investorene reiser. Statens ansvarlige lån kan avskrives med inntil 25 pst. når enkeltprosjekter mislykkes. Fondene skal avsluttes etter 15 år.

2.2 De enkelte fondene

Såkornkapitalordningen består av fem regionale fond, som dekker henholdsvis indre Østlandet, Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge, og et landsdekkende fond (START-fondet). Med dagens ordning kan fondet for indre Østlandet bli på 60 mill. kroner og hver av de fire andre regionale fondene på 100 mill. kroner om de er fulltegnet med privat kapital. Det er bevilget midler til fondene i flere omganger og det er for flere av fondene gjennomført mer enn en emisjon for å få den private kapitalen på plass. START fondet er på 320 mill. kroner.

Status pr januar 2002 er at fondene for Østlandet og Midt-Norge (overtegnet med 10 mill. kroner) samt START-fondet er fulltegnet. Det gjenstår 61 mill. i privat kapital for å få de resterende fondene fulltegnet. Årsaken til dette kan være todelt: lite såkornkapital tilgjengelig i markedet eller at fondene er for små til å være interessante nok for de større private investorene. Problemer tilknyttet små fond er høye administrasjonskostnader, en risikospredning som ikke er optimal, samt smal og sårbar kompetanse som følge av liten

portefølje. Disse forholdene vil redusere forventet avkastning for investorene.

START-fondet var det første fondet som kom på plass og store deler av dets kapital er allerede bundet opp i investeringer. Dermed er fondets muligheter til å gå inn i nye prosjekter blitt sterkt begrenset. Årsaken er dels at venture markedet er tørket inn og fondets muligheter til å selge seg ut av "modne" prosjekter er mindre enn forutsatt. Om dette problemet fortsetter vil fondets aktivitet bli kraftig redusert.

Av de regionale fondene er det fondet for Midt-Norge med hovedkontor i Trondheim og avdeling i Ålesund som har kommet best i gang. Fondet er overtegnet, har et fungerende managementselskap og har etablert et godt nettverk. Man ønsker å få tildelt mer statlige midler, som kan matche den private kapitalen.

Også fondet for det Indre Østlandet er fulltegnet. Fondet har vurdert 62 prosjekter og gått inn i sju. Fondet er lite og eierstrukturen er finansiell, med banker på eiersiden. Denne eierstrukturen kan gjøre det vanskelig å få dratt inn kompetanse og benytte seg av nettverk fra private investorer. Det har også vært stilt noe spørsmål ved hvor stor innovativ høyde det er i prosjektene fondet har valgt å gå inn i.

SåkorninVest, med lokalisering i Stavanger mangler 5 millioner fra private investorer fra å være fulltegnet. Geografisk spredning på prosjektene har vært et problem og særlig å nå gode prosjekter i Sogn og Fjordane.

I Nord-Norge mangler 15 millioner av den private kapitalen. Det har vært påpekt at det er for få prosjekt innen enkeltbransjer i regionen slik at man har vært nødt til å spre porteføljen. Management modellen for selskapet er for tiden under utvikling.

Såkornfondet på Sørlandet har hatt størst problemer. 40 millioner kroner i privat kapital mangler på fulltelling. Dvs at man bare har fått inn 10 millioner. Et stort problem her har vært størrelsen på fondet som ikke har gitt grunnlag for oppbygging av et stort nok administrativt apparat. En annen årsak til at fondet mangler kapital er at man ikke har lyktes å tiltrekke investorer fra Telemark og Vestfold.

Felles for alle de regionale fondene er at man har frist til 31. mars 2002 med å skaffe gjenstående kapital.

3. Statens investeringselskap

3.1 Bakgrunn

Statens investeringselskap ble stiftet 01.10.01., med bakgrunn i St.meld. nr. 38 (2000-2001) og Innst. S nr.

308 (2000-2001). Innskutt kapital er 2,45 mrd. kroner og eies av SND og SIVA. Det er oppnevnt et styre med Tormod Hermansen som leder og en midlertidig adm. direktør – Peter Pay – er ansatt inntil man har en mer permanent administrasjon på plass.

3.2 Intensjoner

- Styrke konkurranseevnen og framtidig verdiskaping i norsk næringsliv.
- Bedre tilgangen til risikovillig kapital og egenkapital for det nyskapende, forskningsbaserte næringslivet.
- Styrke det kompetente, langsiktige eierskapet i næringslivet.
- Utløse nye muligheter innen bransjer og næringsklynger hvor Norge allesteds står sterkt.
- Bygge verdifulle nettverk mellom eiere, forvaltere, FoU-miljøer og bedrifter og styrke eksisterende forvaltermiljø i Norge.

3.3 Mål

- Selskapet skal drives på forretningsmessige vilkår og opptre som en kommersiell investor gjennom deltakelse i private investeringsfond eller investeringselskap.
- Avkastning skal utgjøre minimum risikofri rente + 10 pst (før skatt) på den til enhver tid risikoutsatte kapital.

3.4 Investeringsområder

- Det skal investeres i fond/investeringselskap.
- De fond/selskap det investeres i, skal ha eller sannsynliggjøre at de vil få en ledelse som kan dokumentere gode resultater som forvaltere.
- Selskapet skal inneha eierandel normalt større enn 33,4 pst men ikke over 49,9 pst.
- Den øvrige kapital skal være fra private investorer, norske og/eller utenlandske.
- De fond/selskap det investeres i bør ha en kapitalbase på minimum NOK 300 mill. kroner og ikke overstige NOK 800 mill.
- Investeringene skal være langsiktige (tidshorisont 5-10 år).

Selskapet ventes å gjøre sine første investeringer i løpet av 1. halvår 2002.